

Connectors gramaticals i connectors lèxics en la construcció discursiva del debat parlamentari

Maria Josep Cuenca (València)

Summary: Text analysis shows that in addition to grammatical or grammaticalized connectives and discourse markers (like conjunctions and parentheticals such as *however*, *in brief* or *for instance*), there are non-fixed structures such as *to summarize what we have seen so far* or *to take an example* that contribute to discourse organization. These are often replaceable by a grammatical connective or discourse marker, but, unlike them, are not completely fixed, have a compositional meaning (and are therefore transparent) and are prototypically metalinguistic. In this article, based on a corpus of parliamentary debate in Catalan, I have identified and classified lexical and grammatical connectives and also endophoric markers that act as cohesive mechanisms at textual level. This allows us to compare the discourse function of these linking mechanisms. The analysis shows that by using complex and transparent expressions semantically equivalent to grammatical connectives the speaker anchors her speech and explicitly expresses way the different argumentative movements in discourse.

Keywords: Connective, lexical connectives, discourse markers, discourse organizers, metadiscourse, parliamentary debate, Catalan ■

■ 1 Introducció¹

Els connectors són peces clau en la construcció textual i, específicament, en l'argumentació. La connexió ha estat estudiada àmpliament en relació amb els connectors gramaticals prototípics, en especial les conjuncions com ara *i*, *però*, *perquè*, *si*, etc., i, de manera menys sistemàtica, els connectors adverbials o parentètics com *finalment*, *per tant*, *en canvi*, *a més*, etc.² Però, al costat d'aquestes formes gramaticals o gramaticalitzades, n'hi ha unes altres de no fixades, que han rebut menys atenció. Es tracta de formes com

1 Aquesta investigació forma part del projecte GRAMPINT (FFI2014-56258-P) finançat pel Ministerio de Educación y Ciencia i s'ha realitzat en el marc de l'Acció COST IS1312 "TextLink: Structuring Discourse in Multilingual Europe".

2 Per a una visió general dels marcadors del discurs, vegeu Jucker / Ziv (1998); Fischer (2006); Loureda / Acín (2010); Degand et al. (2013), entre moltes altres referències.

per resumir el que hem dit fins ara, per posar un exemple, que equivalen funcionalment a *en síntesi* o *per exemple*, respectivament. Aquestes estructures lèxiques complexes, que generalment corresponen al que en altres treballs hem denominat *connectors lèxics* (cf. Cuenca, 1998; 2003; 2006), són sovint substituïbles per un connector gramatical, però, a diferència d'aquests, no estan del tot fixades, mantenen un significat composicional (i, doncs, transparent) i són mecanismes prototípicament metadiscursius.³ Els mecanismes lèxics de connexió són relativament freqüents i variats en el discurs parlamentari català, on els connectors gramaticals semblen ser menys variats que en altres gèneres formals, sobretot escrits.⁴ Solen tenir un ús textual (és a dir, uneixen oracions independents, conjunts d'oracions o paràgrafs) i una funció fonamentalment lligada a l'organització discursiva.

El corpus analitzat inclou debats parlamentaris celebrats al Parlament de Catalunya, en concret el d'investidura d'Artur Mas com a president de la Generalitat, celebrat el 20 i 21 de desembre del 2012 (81.546 mots, 9 h 58 m), i el debat de Sobirania, celebrat el 23 de gener del 2013 (13.738 mots, 2 h 7 m). Es tracta de textos argumentatius que els membres del Parlament preparen molt a fons, cosa que es reflecteix clarament en l'ús dels marcadors de connexió (cf. Mestre / Cuenca, 2016).

Per a dur a terme aquesta recerca, hem identificat les formes connectives gramaticals i lèxiques i els mecanismes endofòrics equivalents que uneixen en nivell textual, prenent com a criteri pràctic el fet que els segments relacionats han estat separats en la transcripció per un punt, que indica límit oracional. A continuació, hem classificat els elements cohesius identificats segons el seu significat semanticopragmàtic i el caràcter (més) gramatical o (més) lèxic, i hem comparat la funció discursiva que fan uns i altres mecanismes. L'anàlisi mostra que mitjançant l'ús de construccions complexes i semànticament transparents equivalents als connectors gramaticals l'emissor ancora el seu discurs i explicita metalingüísticament els diferents moviments del procés argumentatiu que produeix.

3 De fet, es pot considerar que la creació de connectors gramaticals deriva en molts casos d'un canvi semàntic o pragmaticalització i posterior gramaticalització d'estructures que passen per un estadi que correspon al que denominem connectors lèxics.

4 Sobre l'ús dels connectors en l'oral i les diferències amb l'escrit, vegeu, entre altres, Bazzanella (2001); Castellà (2004); López Serena / Borroguero Zuloaga (2010); Ciabarrí (2013); Cuenca (2013b); Crible / Cuenca (en preparació).

■ 2 Les lexicalitzacions alternatives i la connexió lèxica

L'estudi dels connectors sol centrar-se en unitats gramaticals (bàsicament, conjuncions i formes adverbials més o menys equiparables) i sol adoptar una perspectiva predominantment semasiològica. El fet de centrar-se en un connector o en un grup, en comptes d'analitzar el discurs sense pressuposar les unitats connectives que hom hi trobarà, fa invisible una sèrie d'unitats que funcionen com els connectors gramaticals però que no s'hi poden considerar.

Fins ara són pocs els treballs que es plantegen aquesta tasca de manera sistemàtica des d'una perspectiva teòrica (i, fins i tot, descriptiva). Però si adoptem una perspectiva més global i onomasiològica, és fàcil observar que hi ha unitats, que a priori no es classificarien com a connectives, que fan una funció igual o equivalent a la dels connectors gramaticals. Així, des de la perspectiva de l'anotació de marcadors del discurs en corpus, aquest fet genera un problema al qual cal donar una solució pràctica i aplicable.

Prasad et al. (2010) ens ofereixen un bon diagnòstic del problema. En la seua anotació de relacions lèxiques en el sistema conegut com a PDTB (*Penn Discourse Treebank*, Prasad et al., 2008), van etiquetar com a *AllLex* (“alternative lexicalizations”) casos en què observaven que hi havia una relació discursiva típicament indicada per un marcador discursiu però que no contenia un element gramatical per a aquesta funció ni tampoc admetia la introducció d'un marcador del discurs, perquè hi havia un marcatge explícit d'una relació connectiva a través d'elements lèxics, com en el cas de (1):

- (1) Typically, these laws seek to prevent executive branch officials from inquiring into whether certain federal programs make any economic sense or proposing more market-oriented alternatives to regulations. *Probably the most egregious example is* a proviso in the appropriations bill for the executive office that prevents the president's Office of Management and Budget from subjecting agricultural marketing orders to any cost-benefit scrutiny. (*apud* Prasad et al., 2010: 1022–1023, la cursiva és nostra)

En (1), la frase *Probably the most egregious example is* introdueix una relació d'exemplificació que no està marcada per un connector però que tampoc no es pot dir que siga implícita, ja que no podríem dir: **For example, probably the most egregious example is a proviso in the appropriations bill for the executive office...*

En vista d'aquests casos, per al sistema d'anotació PDTB es va decidir usar l'etiqueta "AltLex" per als casos que compleixen aquests tres criteris:

- es pot inferir una relació discursiva entre oracions adjacents,
- no hi ha un connector explícit que les relacione,
- la persona que anota no és capaç d'inserir un connectiu implícit que expresse la relació perquè, si es feia, es creava una redundància estranya (Prasad et al., 2010: 1025).

La identificació i la posterior anàlisi de 624 casos els va dur a diferenciar tres grups de lexicalitzacions alternatives (Prasad et al., 2010: 1026):

- Formes que pertanyen a classes sintàctiques que generalment es consideren connectives i estan fixades, com ara: *quite the contrary, eventually, especially, actually, still...*
- Unitats que es consideraven connectives en el model d'anotació PDTB i que estaven fixades lèxicament, com ara *what's more, never mind that, to begin with, another, as in...*
- Unitats no connectives i no fixades lèxicament, com ara *that compares with, that would follow, that is why, once triggered...*

Tot i que entre les unitats identificades hi ha formes fixades lèxicament que poden ser considerades connectors parentètics i, per tant, marcadors gramaticals, és clar que també s'hi inclouen unitats, amb un grau diferent de fixació, que mantenen una relació funcional amb els marcadors del discurs sense ser-ho pròpiament.

Per la nostra banda, en Cuenca (1998) i Cuenca (2006: apartat 3.5.4), observàvem l'existència "de sintagmes preposicionals o clàusules no del tot fixades estructuralment, que equivalen a un connector parentètic" i proposàvem el concepte i el terme de *connexió lèxica*, que es formulava com a paral·lel al de *cohesió lèxica* de Halliday i Hasan (1976). Aquests autors, en l'obra de referència *Cohesion in English*, defineixen la cohesió lèxica, al costat de processos com la pronominalització, com un procés fòric en què un element lèxic estableix una relació de referència amb un antecedent. Si la cohesió gramatical és aquella que activa un mot gramatical, com ara un pronom, la cohesió lèxica es refereix a una relació fòrica activada per un mot o estructura de caràcter lèxic, és a dir, no fixat. Des d'aquesta perspectiva, l'alternança entre *per posar un exemple* i *per exemple* seria paral·lela a l'alternança entre *en* i *dos vestits* en oracions com: *Necessitava vestits i en vaig comprar dos* i *Necessitava vestits i vaig comprar dos modelets espectaculars*, on *vestits* es reprès en la primera frase pel pronom *en* (marcant gramatical) i en la segona oració pel sintagma *dos modelets espectaculars* (marcant lèxic). Estenent

aquesta idea de l'àmbit dels processos fòrics al de la connexió, en Cuenca (2006: 86) conclouem: “així com la represa d'un sintagma nominal pot realitzar-se a través d'un mecanisme gramatical (un pronom) o d'un mecanisme lèxic (un sinònim o un hiperònim, per exemple), la connexió pot manifestar-se gramaticalment (sobretot amb conjuncions i connectors paren-tètics) o lèxicament, amb estructures progressivament menys fixades”.⁵

En els apartats que segueixen, analitzem com alternen formes gramati-cals i lèxiques de connexió en debat parlamentari.

■ 3 L'ús de connectors i altres mecanismes cohesius en la construcció discursiva

Els connectors gramaticals alternen amb mecanismes lèxics i amb meca-nismes endofòrics en la construcció del text. Podem veure-ho en el exem-ple de debat parlamentari següent (2):

- (2) Nosaltres [...] tenim la voluntat d'adreçar-nos a la comunitat inter-nacional, i també d'adreçar-nos a les institucions europees, a la recerca d'alternatives que facilitin la circulació d'aquesta nova oferta monetà-ria fins als sectors productius.

Una possibilitat seria, *per exemple*, que el Banc Central Europeu no només actués com un banc emissor, no només com un banc super-visor, sinó també com un banc de desenvolupament.

I en aquest sentit una de les aspiracions legítimes que em sembla que podem tenir com a institucions públiques catalanes és que algunes de les nostres eines financeres que sens dubte mereixen un especial des-envolupament, com podria ser, *per posar-ne un exemple*, l'Institut Català de Finances i el seu desenvolupament fins a convertir-lo en un banc públic capaç d'intervenir en el mercat financer i d'assegurar una major oferta de serveis en aquest mercat financer... (DI1, 13)

En (2) Artur Mas fa una proposta, l'especifica posant un exemple, ela-bora l'argumentació i hi afegeix un nou exemple. Esquemàticament:

5 En un sentit similar, Degand / Sanders (2002) apunten que una relació causal pot anar marcada per un connector (i), una frase assenyaladora (“signaling phrase”) (ii), o quedar implícita (iii). Tanmateix, no desenvolupen ulteriorment aquesta idea.

(i) Pluto was very happy *because* he had eaten the roast beef.

(ii) Pluto was very happy. *The reason for this was that* he had eaten the roast beef.

(iii) Pluto was very happy. He had eaten the roast beef.

- *Proposta*: ‘Cerquem alternatives que facilitin la circulació monetària als sectors productius’
- *Exemple*: ‘BCE com a banc de desenvolupament’
- *Continuïtat*: ‘Desenvolupament les nostres eines financeres’
- *Exemple*: ‘Desenvolupament de l’Institut Català de Finances com a banc públic’

Aquests moviments discursius es manifesten amb diversos tipus de marcats que ancoren el que es diu en la situació discursiva. Els connectors gramaticals *per exemple* i *i* indiquen exemplificació i continuïtat, respectivament. De manera semblant, el sintagma preposicional amb funció endofòrica *en aquest sentit* se suma a la conjunció copulativa per a marcar continuïtat discursiva i, al seu torn, *per posar-ne un exemple*, introdueix una exemplificació que podria haver-se expressat amb el connector gramatical *per exemple*.

Així, segons la naturalesa de l’element cohesiu, diferenciem els mecanismes relacionals discursius següents: d’una banda, les conjuncions i els connectors parentètics, que són connectors gramaticals, d’altra banda, els connectors lèxics (i altres marques lèxiques relacionades) i, finalment, els marcadors endofòrics.⁶

■ 3.1 Conjuncions

Les conjuncions són les marques connectives més freqüents en el debat parlamentari (894 casos). Només les més bàsiques tenen un ús textual: *i* (625 ocurrences), *però* (176 casos) i amb una freqüència molt menor, *perquè* (76 casos) i *o* (17 casos). La copulativa *i* és la més utilitzada, sola o seguida d’un altre element connectiu.

- (3) Poden fer els discursos que vulguin, però el que està escrit està escrit. *I* la política no es fa amb cent quaranta tuits ni amb discursos ni aquí ni al davant dels fòrums propis. No es fa així. No s’equivoquin. *I*, per tant, en la declaració, tal com està escrit, la legalitat és un principi de què ens dotem com a mínim aquells que ho votarem. No sé els que no ho votaran quina intenció real tenen.

6 També hi ha formes que tenen un valor fonamentalment modal però que contribueixen a l’organització discursiva. N’hem identificat les formes següents: (*doncs*) *bé*, *vaja*, *home*, *miri(n)*, *a veure*, *escolti(m)/escolten*, *perdonin*, *fixi’s/fixin-se*, *atenció*, *és que*. Per qüestions d’espai, no entrarem a analitzar-les en aquest treball.

I, finalment, la participació. La participació és senzillament per convertir els catalans en protagonistes, els catalans i les catalanes en protagonistes d'aquest dret a decidir. (DS, 59)

Com veiem en l'exemple (3), quan la conjunció va sola, fa una funció estructural com a marcant de continuïtat discursiva. Quan es combina, el significat general d'addició i continuïtat serveix de base per al més precís de l'element següent (conseqüència en el cas de *per tant* i enumeració en el cas de *finalment*).

En (4) observem un ús textual de *perquè*, que introdueix una justificació del que acaba de dir el membre del parlament, i de *però*, que contraposa dos continguts proposicionals i marca alhora una reorientació en el discurs.

- (4) Vol dir que el que no vol és mullar-se. *Perquè* si no esperaria que hi haguessin les votacions i decidiria en funció de cada votació. *Però* el senyor Navarro ve aquí i ens diu: “Sobre tot això” —que és una operació d'una envergadura i una complexitat extraordinàries— “jo ja els anuncio que, diguin el que diguin, nosaltres ens abstindrem”. (DI1, 26)

Finalment, en (5) trobem un ús textual de *o*, que introdueix un nou argument en forma d'exemple.

- (5) En l'àmbit de la recerca i de la innovació, el nostre país presenta elements força destacables. Per exemple, som el quart país del món en termes de recerca *per capita*, computada en nombre de tesis doctorals citades en revistes de màxima categoria internacional, només darrere de Suïssa, Israel i Suècia. *O* som el cinquè país del món en termes *per capita* en projectes de recerca competitiu. (DI1, 13)

■ 3.2 Connectors parentètics

Al costat de les conjuncions, trobem paraules o locucions invariables de caràcter apositiu o parentètic (és a dir, van entre pauses i són prescindibles sintàcticament) que típicament fan de connector textual, tot i que la majoria també poden aparèixer com a connectors oracionals. És el que hem denominat *connectors parentètics* (Cuenca, 2006: cap. 3).

Els connectors parentètics introdueixen, tot sols o precedits d'una conjunció (sobretot *i*, com hem vist en (3)), enunciats simples o conjunts d'enunciats (en la transcripció, oracions o paràgrafs) que relacionen amb el

context anterior indicant relacions semàntiques diverses. En el corpus analitzat, podem diferenciar les formes i les funcions següents que indiquem a continuació i il·lustrem, per qüestió d'espai, només en el cas d'algun dels connectors.

- Un grup important de connectors parentètics indiquen addició de contingut, generalment, d'arguments: *a més (a més), és més, també, així mateix, de la mateixa manera, al mateix temps*:
- (6) Els catalans tenen dret a saber els costos que suposaria aquest dret a decidir, que és sortir d'Espanya i sortir d'Europa. *A més*, això suposa també costos per a la nostra economia, i riscos per a les nostres empreses, a més de riscos per a les possibles inversions. (DS, 47)
- Hi ha connectors que indiquen l'addició d'una informació més específica (*concretament, especialment, precisament, de fet*) o una digressió (*per cert*):
- (7) Primer, que les institucions europees flexibilitzin els criteris de dèficit per a les economies del sud d'Europa i molt especialment de l'Estat espanyol. *De fet*, ho estan fent, però caldrà fer-ho més. (DI1, 6)
 - (8) Com veu, nosaltres no els posarem cap problema, però entendrà que és el seu pacte i és el pacte del senyor Junqueras.
Per cert, senyor president, li diré una cosa, i li demano amb tot el respecte institucional que sap que li tinc, i personal. Vostè és el president de tots els catalans, i no només dels que han votat Convergència i Unió i Esquerra Republicana... (DI1, 21)
- Hi ha connectors parentètics que indiquen contrast d'idees o de moviments discursius: *ara (bé), això sí, tanmateix, en canvi, de tota manera, en qualsevol cas, en tot cas, malgrat tot*:
- (9) És evident que si fem una consulta serà amb l'esperit de guanyar-la, perquè no intentem una derrota. *Ara*, també és evident el que vostè deia, en això li dono tota la raó: és evident que serà el poble de Catalunya qui decidirà. (DI1, 27)
 - (10) Li demano també que parli amb els agents socials, amb els sindicats i amb les patronals, per saber amb quina disposició estan de fer aquest tipus de cimeres. *En qualsevol cas*, com a mínim els grups parlamentaris la farem, i la farem fins i tot abans del que vostè proposava, perquè jo

mateix m'he compromès a fer-la abans de presentar els pressupostos en aquesta cambra. (DI1, 27)

- Podem diferenciar connectors parentètics que organitzen el discurs, generalment introduint elements que formen part d'una sèrie o una enumeració d'arguments: *per una banda/per altra banda, finalment, per últim*.

(11) Aquest acord demostra que vostès, a més, han abandonat la vocació del *business friendly* i que aposten per una política anti-*business*; és una política que no ajudarà el sector empresarial ni el marc competitiu i de productivitat que la petita i mitjana empresa necessita a Catalunya.

D'altra banda, també hem de certificar el fracàs del senyor Duran Lleida i dels seus tretze diputats en aquesta cambra, als quals jo també vull apel·lar. (DI1, 4)

- Els connectors *és a dir* i *per exemple* introdueixen expansions discursives per reformulació i exemplificació, respectivament:

(12) Ara bé, què va fer possible l'aplicació d'aquelles mesures en qüestions tan sensibles com les polítiques socials en aquells països nòrdics? Doncs que hi va haver una unitat de les forces polítiques i de la societat civil a favor de realitzar sacrificis temporals a canvi de mantenir i protegir de cara al futur un model ampli i segur de polítiques socials públiques. *És a dir*: va haver-hi una combinació de conscienciació, unitat, responsabilitat individual i col·lectiva i coresponsabilitat entre el Govern, les forces polítiques parlamentàries i la societat. (DI1, 10)

Convé notar, però, que *per exemple* no se sol utilitzar com a connector textual, sinó com a connector intraoracional. Com veurem (apartat 4), les funcions textuais d'exemplificació, les solen marcar connectors lèxics.

- Identifiquem connectors que indiquen conseqüència proposicional o discursiva (*aleshores, llavors, doncs, per tant*) i síntesi o conclusió (*en definitiva, en síntesi*):

(13) S'ha renunciat a ni tan sols anomenar el marc complet de la nació catalana, els Països Catalans. *Per tant*, ens retallem a nosaltres mateixos, d'entrada, la nació... (DS, 56)

- (14) Doncs bé, aquest impost, que li ho vam dir aquí que aquesta taxa era inconstitucional, acabarà en el Constitucional, i és inconstitucional perquè no es pot gravar dues vegades el mateix fet.

Balanç, *en definitiva*, negatiu, socialment parlant, econòmicament parlant. (DI2, 28)

En conclusió, els connectors parentètics, en general, indiquen valor de caràcter proposicional (addició, contrast, reformulació, exemplificació, conseqüència), però sovint, a aquest valor bàsic, s'hi afegeix, de manera més o menys prominent un valor procedimental, que ens trasllada de l'àmbit ideacional (relació de continguts) al textual (relació d'operacions discursives).

■ 3.3 Marcadors endofòrics

Els marcadors endofòrics identificats (71 casos) poden tenir dues configuracions: (a) unitats complexes que inclouen un demostratiu amb ús dític textual i (b) sintagmes preposicionals amb un demostratiu seguit d'un nom encapsulador.

a) Les unitats complexes que inclouen un demostratiu amb ús dític textual que hem identificat són: *per això*, *per tot això*, *a banda això*, *dit això*.

- (15) Senyors i senyores diputats, el Partit Popular volem recuperar Catalunya per als catalans. *Per això* ens oposarem a un govern ultranacionalista, un govern impulsat per Esquerra Republicana (DI2, 7)

La proximitat d'aquestes formes als connectors, tant per la forma com pel grau de fixació, fa que diversos autors els incloguen dins dels connectors textuais. Tanmateix, creiem que en casos com aquests el pronom continua fent una funció pronominal, com demostra el fet que pot ser substituït pel seu antecedent. Així, "*Per això* ens oposarem a un govern ultranacionalista" en (15) es pot desenvolupar com a "*Perquè el Partit Popular vol recuperar Catalunya per als catalans*, ens oposarem a un govern ultranacionalista". Per tant, la funció del pronom *això* –i, doncs, del marcador *per això*– és fòrica (dixi textual) i no connectiva, tot i que, certament, ens trobem en la frontera entre ambdues funcions cohesives (cf. Cuenca, 2008).⁷

7 En aquest mateix sentit apunta el fet que trobem en 5 casos la construcció clivellada *és per (tot) això que*, que mostra de manera molt més clara una estructura predicativa incompatible amb el caràcter de connector.

b) Hi ha sintagmes preposicionals endofòrics que contenen un demostratiu amb ús dític textual seguit d'un nom encapsulador, el qual remet a una porció de discurs anterior a través d'un procés de represa fòrica.⁸ Els que apareixen en el corpus són *per aquest motiu, en aquest sentit, en aquesta línia*.

- (16) Es promourà la implantació de noves figures tributàries vinculades al medi ambient, d'acord amb les recomanacions que efectua la Comissió Europea. *En aquesta línia*, cal analitzar aspectes com ara la producció de residus nuclears o l'emissió de gasos contaminants, entre d'altres. (DI1, 7)

Si adoptem un punt de vista funcional, els marcadors endofòrics introdueixen una conseqüència a partir de la represa pronominal o mitjançant dític textual seguit d'encapsulador (*per això, per tot això, per aquest motiu*), com en el cas de l'exemple (16) anterior, o bé organitzen el discurs indicant continuïtat (*en aquest sentit, en aquesta línia*), com veiem en (17), o bé marquen un canvi de tòpic o de subtòpic (*a banda d'això, dit això*), com en (18):

- (17) ...tots els governs –tots, tots, tots, del color que siguin– retallen..., inclòs, per cert, a dintre de l'Estat Espanyol, l'únic govern amb el qual vostès ideològicament deuen ser més propers, que és el Govern d'Andalusia; allà també retallen, i Déu n'hi do com retallen. *A banda d'això*, tots els governs, sense excepció, estan apujant els impostos. (DI2, 23)
- (18) Tanmateix, també vull recordar que l'ajustament que caldrà fer sobre el pressupost de la Generalitat de l'any 2013 vindrà inevitablement més per la reducció de la despesa que de l'increment dels ingressos [...]. Això es podrà comprovar quan debatem els propers pressupostos, que confio que entrin en aquesta cambra el primer trimestre de l'any que ve.
Dit això, dues reflexions més amb relació a tot plegat. (DI1, 7)

En conclusió, els marcadors endofòrics són mecanismes cohesius que articulen el discurs en el nivell textual, però tenen una funció de caràcter pronominal o substitutiva que, en la nostra opinió, els allunya categorialment dels connectors.

8 Sobre l'ús de sintagmes endofòrics amb encapsuladors en debat parlamentari, vegeu Ribera (2016) i Marín / Ribera (en premsa).

■ 3.4 Els connectors lèxics

Com hem avançat, els connectors lèxics corresponen a estructures no (totalment) fixades que fan una funció equivalent a un connector gramatical (generalment, un connector parentètic) i admetrien la substitució per aquesta mena d'element. Aquestes unitats presenten efectes col·locacionals però no constitueixen peces lèxiques unitàries ni lexicalitzades. N'hem identificat en el corpus 180 exemples, que classifiquem i il·lustrem tot seguit.

Els connectors lèxics del corpus realitzen funcions diverses, que podem agrupar en: enumeració, altres funcions estructurals vinculades a l'organització discursiva (inici, final, amplificació, gestió de tòpic), contrast i causa. A més, n'hi ha que indiquen exemplificació i reformulació, casos que reprendrem més endavant per a una anàlisi més detallada (apartat 4).

a) L'enumeració de dades o d'arguments és una funció discursiva freqüent en el debat parlamentari, que sol marcar-se amb marcadors diversos, alguns de força fixats (19) i d'altres de menys fixats (20).⁹

(19) El Govern de la Generalitat ha estat actuant per tres vies, fins ara. *En primer lloc*, no reduint l'elevada fiscalitat vigent a l'IRPF, augmentant l'impost sobre actes jurídics documentats i l'impost sobre vendes minoristes de determinats hidrocarburs. *En segon lloc*, aplicant sense cap reducció l'impost sobre el patrimoni que va recuperar l'Estat i que algunes comunitats autònomes que es troben en una situació igual o pitjor que Catalunya han renunciat a aplicar. *En tercer lloc*, buscant noves fórmules de participació dels usuaris en la prestació de determinats serveis; d'aquesta manera s'ha creat l'impost sobre l'estada en establiments turístics, el tiquet moderador sobre la recepta mèdica –l'euro per recepta– o l'augment de les taxes universitàries. (DI1, 7)

(20) *Cinquè element*: volem exercir la sobirania perquè és l'única opció que té avui un federalisme real.

Sisè element: de la mateixa manera que avui es parla d'un nou estat, reivindicuem saber quin model de societat, de país i d'estat es vol construir. (DS, 50)

En (19) l'estructura es pot considerar gairebé gramaticalitzada i, de fet, es pot incloure *en primer lloc* i variants en el grup dels connectors parentètics

9 Sobre els marcadors d'enumeració, vegeu Hempel / Degand (2008).

(cf. Cuenca, 2002; 2006). No és aquest el cas de (20), on l'element enumeratiu precedeix un substantiu amb un valor lèxic més clarament literal.

En alguns casos, com (21), l'estructura està encara menys fixada i el valor fòric és més prominent:

- (21) Vull que se sàpiga, però, quines són les conseqüències d'actuar així. La *primera*: la Generalitat cada vegada depèn més del Govern central, que accentua el seu control polític sobre la ja retallada autonomia catalana. La *segona* conseqüència: que tot allò que gastem de més no ens ho finança ningú i, per tant, es deixa de pagar. (DI1, 5)

Convé notar que, en el discurs oral, és fàcil observar casos en què la sèrie no segueix l'ordre esperat o en què alternen marcadors (més) gramaticals i (més) lèxics.

- (22) Primer, una nova fiscalitat per garantir unes noves polítiques socials. *En primer lloc*, cal lluitar contra el frau fiscal i no recolzar les amnisties fiscals als defraudadors, com va fer el seu partit votant la proposta del Partit Popular.

I, *per altra banda*, creiem que és necessari un canvi immediat en alguns elements concrets en la fiscalitat del nostre país.

Observem com *per altra banda*, més fixat, alterna amb *en primer lloc*. Tots dos connectors estan en la frontera entre la connexió gramatical i la lèxica, atès que admeten un cert grau de variació.

- b) També trobem marcadors lèxics vinculats a l'organització discursiva en general. N'hi ha que indiquen inici (23) i que indiquen final (24–25).

- (23) Moltes gràcies, presidenta. Diputats, diputades, president, consellers, conselleres, *vull començar dient que dividiré la meua intervenció en tres parts*: per què volem exercir el dret a decidir, explicar el perquè; en segon lloc, quin és el procés que volem fer, i, en tercer lloc, quins són els principis que guiaran la nostra actuació en tot aquest procés. (DS, 48)

- (24) I *acabo* dient que segurament des d'un punt de vista col·lectiu la lliçó del 25-N, a la qual s'han referit també altres representants, és Sepharad i és Espriu: mai un poble s'ha de posar darrere una persona, sinó que d'aquí, o ens en sortim entre tots, o no ens en sortim. (DI2, 41)

- (25) El motiu va ser que el senyor Rajoy i el Partit Popular no tenien ni tenen cap ganes de resoldre re amb relació al finançament de Catalunya.

I darrera cosa. Vostès em diuen que s'han de complir les lleis, etcètera. Jo hi estic totalment d'acord; s'han de complir les lleis. Però vostès m'han d'admetre una cosa: que les lleis poden canviar i les lleis es poden interpretar. (DI2, 11)

Igualment, cal destacar els marcats lèxics que es vinculen amb la gestió del tòpic:

- (26) Senyor Mas, a part del dret a decidir, per al qual tindrà el nostre suport si es fa de forma legal i acordada, vostè no té cap bombona d'oxigen més. Senyor president, *em vull aturar un moment en aquest tema justament*, en l'acord que han assolit per fer una consulta l'any 2014 o no, en l'acord que han assolit vostès i els seus socis de govern d'Esquerra Republicana. (DI1, 21)

- (27) Doncs, miri, nosaltres no volem segregat; volem una escola pública de qualitat, trilingüe, en tres llengües vehiculars, com les dels fills dels presidents, la mateixa, però a la pública.

Més coses... Parlava, vostè, de presumpció d'innocència i parlava vostè de procés judicials que s'han de protegir. Vaja..., ens ha quedat una mica més clar, que s'hagin de protegir en aquests processos. (DI2, 35)

- (28) *Deixin-m'hi afegir*, com a reflexió personal, que estem en un moment en què és relativament fàcil carregar-se governs. (DI1, 6)

Notem que els marcadors d'organització discursiva solen ser menys fixats i més clarament metalingüístics. Així, en (26) el parlant indica explícitament que desenvoluparà el tema que ha enunciat; en (27) *més coses* marca un canvi a un altre tòpic i en (28) *deixin-m'hi afegir* introdueix una ampliació digressiva del tema de què es parla. En aquests casos, no parlariem de connectors lèxics (de fet, no hi ha commutabilitat amb un connector gramatical), però hi ha una relació funcional evident.

c) Menys freqüent és el marcatge no purament gramatical de relacions de caràcter proposicional, que hem identificat només en el cas del contrast i la causa:

- (29) Jo li ho he dit moltes vegades: a nosaltres no ens agrada haver de retallar; [...] *El problema és que* estem en unes circumstàncies i unes condicions que no ens inventem nosaltres i que són les que són. (DI1, 21)

- (30) Permeti'm que el contradigui: no es podia fer el mateix. Nosaltres, Convergència i Unió, no podíem fer el mateix. *Per una raó*: perquè en el nostre programa del 2010 hi anava el pacte fiscal, però no hi anava la consulta ni l'exercici específic de l'autodeterminació, i encara menys la construcció d'un estat per a Catalunya. (DI1, 26)

En (29) veiem que *el problema és que* introdueix una antítesi, com ho podria fer la conjunció *però*. En (30), l'estructura és encara més propera a la d'un marcador endofòric: el substantiu *raó*, com *problema* en (29), té una funció fòrica de caràcter encapsulador que tendeix a afeblir-se. La diferència entre aquests marcadors lèxics i un marcador endofòric com *per això* és que el marcador endofòric és retrospectiu: reprèn l'enunciat anterior com a causa que anuncia una conseqüència (l'enunciat que segueix); en canvi, el connector lèxic és prospectiu: l'encapsulador avança catafòricament una causa.

■ 4 Un estudi de cas: els marcadors d'exemplificació i reformulació

L'exemplificació i la reformulació són operacions discursives que podem considerar variants procedimentals de la disjunció inclusiva, atès que impliquen alternatives formatives, per hiponímia, en el cas de l'exemplificació, i per sinonímia, en el cas de la reformulació.

- (31) Miri, senyor president, jo, a més, *volia posar-li un darrer exemple*. Vostè ahir va posar l'exemple del senyor Lula da Silva –l'exemple del senyor Lula da Silva–, dient el descarrilament dels trens i dient que tots havíem d'estar junts i units perquè el tren no descarrilés. (DI2, 15)
- (32) Per construir el nostre futur hem de dependre més de nosaltres mateixos i menys d'alguns altres. *En una paraula*, ens hem de guanyar el nostre futur. (DI1, 4)

En tots dos casos, en el nivell textual, al costat de marcadors gramaticals, és freqüent trobar marcadors lèxics que uneixen enunciats sintàcticament independents o grups d'enunciats.

El corpus analitzat ens ofereix diferents estructures que introdueixen un exemple, com es podria fer amb el connector parentètic *per exemple*. Moltes són variants de l'expressió metalingüística 'posar un exemple' formulades en primera persona: *en poso (només) algun exemple; posaré un exemple*.

- (33) Nosaltres, partit de govern, com gairebé tots els partits que estan en els governs i es veuen obligats a fer les polítiques que estan fent, hem perdut un cert suport electoral; no gaire, per cert.

Miri, *li'n posaré un exemple*. Hem perdut menys suport electoral que el senyor Feijóo a Galícia, en nombre de vots. (DI2, 9)

En altres casos, s'usa el substantiu *exemple(s)* en estructures més variables, com ara *un exemple veixit en aquest sentit és*, o estructures que exemplifiquen d'una manera molt més indirecta, com *Perquè se'n facin una idea, Agafin també el tema de...*

- (34) Paral·lelament a la preparació de la consulta, el Govern treballarà en la definició i desenvolupament de les estructures d'estat que cal tenir a punt per al nou escenari. *Exemples* d'aquesta tasca que caldrà dur a terme sense demora són la transformació de l'Agència Tributària. (DI1, 5)
- (35) En els darrers dos anys, des de l'Institut Català de Finances, captant diners en el mercat, quan encara era possible, s'ha augmentat el suport financer a la petita i mitjana empresa. *Perquè se'n facin una idea*: més de cinc mil petites i mitjanes empreses i autònoms catalans han rebut finançament públic de la Generalitat, en dos anys. (DI1, 8)

De fet, convé destacar que el connector parentètic *per exemple* tendeix a usar-se en contextos més locals, mentre que el moviment argumentatiu per exemplificació que es verifica entre oracions o conjunts d'oracions sol fer-se amb mecanismes lèxics més o menys fixats.

La reformulació ens ofereix encara més variants no fixades, al costat del fixat *és a dir*, que té un ús majoritari i apareix en 15 casos, i el reformulador menys formal i més típicament oral, *vaja* (2 casos).

- (36) Encetem, doncs, una legislatura [...] que en el meu ànim té vocació de permanència i d'estabilitat, i que per tant hauria de finalitzar d'aquí a quatre anys, l'any 2016. *És a dir*: tenim temps per davant nostre sense necessitat d'estar pensant tot el dia en les properes eleccions. (DI1, 11)
- (37) En el tema dels desnonaments no hi ha hagut l'agilitat que hi havia d'haver hagut. És cert. Això és veritat. En canvi, crec que no és cert quan s'afirma amb tanta contundència: "Res que no hagi estat un moviment ciutadà ha aturat un desnonament." Això crec que és fals. *Vaja*, crec que, com a mínim, no respon a l'estricta veritat. (DI2, 42)

En (36) *és a dir* introdueix una reformulació que s'interpreta com una conseqüència: com que la legislatura hauria de finalitzar en quatre anys hi ha temps per davant per actuar sense pensar en noves eleccions. En (37) *vaja* introdueix una reformulació no parafràstica, que permet reparar el que s'acaba de dir i rebaixar-ne l'efecte.

Els mecanismes lèxics de reformulació del corpus en són 7: *en una paraula*; *o, dit d'una altra manera*; *i els ho dic d'una altra manera*; *només em permeto d'explicar-ho d'una altra manera*; *vull dir que*; *això vol dir / vol dir que*. Observem que són estructures que inclouen o impliquen un verb de dicció, generalment *dir*, i sovint destaquen la idea d'alternativa formulativa, com veiem en (38):¹⁰

(38) ...la crisi genera incerteses, i les incerteses fan que molta gent no s'incorpori en un procés d'aquestes característiques.

Els ho dic d'una altra manera: hi ha qui diu “d'això, ja en parlarem el dia després”, i jo els dic que, si avui vostès no són capaços d'obrir en el conjunt del Parlament un procés que parli del model de relacions laborals, del model de societat, del model territorial, del model democràtic, del model de societat que volem, no serem capaços d'il·lusionar, en aquest procés, i d'incorporar moltes classes populars que avui viuen amb escepticisme el procés que estem endegant. (DS, 51)

Al costat de marques més pròximes als connectors gramaticals com *en una paraula* i *o, dit d'una altra manera*, hi ha estructures complexes que permeten incorporar l'emissor i/o el receptor en el procés, de manera que l'operació té una major força discursiva.

■ 5 La connexió lèxica i el metadiscurs

La ràpida revisió de mecanismes estructuradors de nivell textual en el debat parlamentari que acabem de presentar ens ha permès identificar i il·lustrar estructures no fixades que fan una funció equivalent als connectors gramaticals i que, en certs casos, també s'aproximen a certes unitats endofòriques. S'identifiquen, així, diferents mecanismes amb què s'aconsegueix un

10 Sobre les marques lèxiques de reformulació en textos dialògics, vegeu Fetzer (2007). En relació amb les diferents formes que adopten reformuladors i exemplificadors, de les marques més fixades a les més variables, vegeu Cuenca (2001; 2003) i Cuenca / Bach (2007). Vegeu també Robles (2016), que compara formes del català i de l'alemany.

efecte cohesiu equivalent o semblant, segons que el marcadore cohesiu siga gramatical (o gramaticalitzat) o lèxic i segons que tinga una funció connectiva o fòrica. Es constata, així mateix, que constitueixen mecanismes amb un grau de fixació i explicitud variable.

Prasad et al. (2010: 1028–1029) plantegen una qüestió clau: “why we find them at all in language”. I responen que, d’una banda, afegeixen significat, si s’ls comparem amb connectors gramaticals i, d’altra, poden expressar certs matisos que no tenen codificació com a connector: si bé l’anglès (i també el català) té connectors que expressen conseqüència en el nivell textual (com *per consegüent*, *per tant*, etc.), no n’hi ha que expressen causa o explicació i siguen substituïbles per *perquè* o *atès que*.

Centrant-nos en el primer aspecte, no és només que els connectors lèxics tinguin més significat, és que vehiculen significat metadiscursiu, com destaquen, entre altres, Fetzer / Fischer (2007) i Hempel / Degand (2008).

Referint-se a reformuladors no fixats, Fetzer (2007) indica que aquesta mena de formes expliciten els valors que s’associen amb la reformulació discursiva en diàleg.

The key function of a reformulation lies in the coparticipants’ administration of the flow of information by signaling in what manner the information is to be attributed to the collective dialogue common ground and in what way the collective dialogue common ground is to be related to common ground. In dialogue, reformulations index the coparticipants’ collective dialogue common ground and signify that a contribution cannot be attributed to the dialogue common ground in the postulated manner. Instead, one or more of its constitutive parts of content, force, formulation, context or background information and its propositions, beliefs and interpersonal and interactional presuppositions require reformulation and further negotiation. (Fetzer, 2007: 179)

Així, els valors de la reformulació, segons Fetzer (2007), corresponen a tres objectius relacionats amb l’ancoratge discursiu i a la creació d’una base comuna o *common ground*:

- a) assegurar una implicatura conversacional comuna, relacionada amb la reformulació del significat pretès per implicació, conclusió o visió alternativa,
- b) assegurar una base comuna dialògica col·lectiva, per la qual el reformulador explicita que una contribució no en forma part i, doncs, introdueix una formulació alternativa com a part de la negociació del significat,
- c) assegurar un efecte perlocutiu comú, que adopta la forma de reparació.

Seguint la distinció proposada per Hyland (2005), podem dir que els connectors lèxics i altres formes encara menys fixades (cf. Lejeune / Mendes / Martins, 2016) pertanyen al nivell textual (o interactiu), que inclou “devices which allow the recovery of the writer’s intention by explicitly establishing preferred interpretations of propositional meanings. Devices in this category help form a convincing and coherent text by relating individual propositions to each other and to other texts” (Hyland / Tse 2004: 442). Els connectors lèxics i altres formes que no considerariem connectors perquè no tenen un mínim grau de fixació (com els organitzadors discursius que hem vist) són, doncs, mecanismes metadiscursius prototípics.¹¹

■ 6 Conclusió

El debat parlamentari permet estudiar i il·lustrar la repartició de les tasques relacionades amb la connexió i l’organització discursiva en el nivell textual entre connectors gramaticals, mecanismes fòrics i connectors lèxics. Els connectors gramaticals, els més freqüents en el debat parlamentari tot i que poc variats, alternen amb marcadors endofòrics i els connectors lèxics com a mecanismes vinculats a la connexió, l’organització i la continuïtat discursives. Els marcadors endofòrics s’aproximen funcionalment als connectors gramaticals però mantenen una funció de represa anafòrica que permet diferenciar-los-en. Els connectors lèxics són menys nombrosos que els gramaticals però tenen una funció molt marcada en el gènere oral que hem estudiat. Il·lustren el grau màxim d’explicitesa en l’operació discursiva que es realitza i, per tant, poden ser definits, sens dubte, com a metadiscursius, a diferència dels gramaticals, que es poden entendre, més aviat, com a simplement discursius. Per tant, els connectors lèxics estructuren el discurs de manera parcialment diferent als gramaticals, en la mesura que ancoren el discurs i guien el receptor explicitant la gestió informativa i els moviments argumentatius. Com hem vist, molts tenen una funció estructural més macroestructural (enumeració, organització discursiva, gestió de tòpic), alguns tenen un significat procedimental més local o microestructural (reformula-

11 Segons Hyland (2005: 49), els mecanismes metadiscursius textuais expressen: a) relacions entre oracions principals (transicions; per exemple, *in addition, but, thus, and*); b) es refereixen a actes del discurs, seqüències o nivells (*finally, to conclude, my purpose is*); c) es refereixen a informacions d’una altra part del text (marcadors endofòrics; p. ex. *noted above, see Fig, in section 2*); d) es refereixen a informacions d’altres texts (evidencials; p. ex. *according to X, Z states*); e) elaboren significats proposicionals (glosses coda; p. ex. *namely, e.g., such as, in other words*).

dors i exemplificadors) i en alguns casos (contrast i causa) integren valors proposicionals i procedimentals i s'aproximen de manera molt clara als marcadors endofòrics. Així, els connectors lèxics, en contrast amb els usos més definitoris dels gramaticals, no uneixen el que es diu (nivell ideacional o proposicional) sinó el que es fa (nivell textual) i esdevenen el que, en termes de Fetzer, podem definir com a mecanismes d'ancoratge discursiu.

En conclusió, hi ha un dinamisme, observable sincrònicament i també diacrònicament, entre els connectors gramaticals, els lèxics i els mecanismes endofòrics. Els connectors lèxics il·lustren una fase intermèdia del procés de gramaticalització que ha donat lloc a connectors gramaticals; de fet, es pot afirmar que molts connectors parentètics i algunes conjuncions no són més que el resultat de la convencionalització inferencial i la lexicalització del que en algun moment van ser connectors lèxics. ■

■ Bibliografia

- Bazzanella, Carla (2001): «Segnali discorsivi nel parlato e nello scritto», in: Dardano, Maurizio / Pelo, Adriana/ Stefinlongo, Antonella (eds.): *Scritto e parlato. Metodi, testi e contesti*, Roma: Aracne, 79–97.
- Castellà, Josep M. (2004): *Oralitat i escriptura. Dues cares de la complexitat del llenguatge*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Ciabbari, Federica (2013): «Italian reformulation markers: a study on spoken and written language», in: Bolly, Catherine / Degand, Liesbeth (eds.): *Across the line of speech and writing variation*, Louvain-la-Neuve: Presses Universitaires de Louvain, 113–127.
- Cribel, Ludivine / Cuenca, Maria Josep (en preparació): «Discourse markers in speech: Distinctive features and corpus annotation».
- Cuenca, Maria Josep (1998): «Sobre la interrelació del lèxic i la gramàtica: El concepte de connexió lèxica», in: Cifuentes, José Luis (ed.): *Estudios de lingüística cognitiva*, Alacant: Universitat d'Alacant, 507–526.
- (2001): «Anàlisi contrastiva dels marcadors de reformulació i exemplificació», *Caplletra* 30, 47–71.
- (2002): «Els connectors textuais i les interjeccions», in: Solà, Joan et al. (coords.): *Gramàtica del català contemporani*, vol. 3: *Sintaxi*, Barcelona: Empúries, 3173–3237.

- (2003): «Two ways to reformulate: a contrastive analysis of reformulation markers», *Journal of Pragmatics* 35:7, 1069–1093.
- (2006): *La connexió i els connectors. Perspectiva oracional i textual*, Vic: Eumo.
- (2008): *Gramàtica del text*, Alzira: Bromera.
- (2013a): «The fuzzy boundaries between discourse marking and modal marking», in: Degand, Liesbeth / Cornillie, Bert / Pietrandrea, Paola (eds.): *Discourse Markers and Modal Particles: Categorization and Description*, Amsterdam: Benjamins, 191–216.
- (2013b): «Causals constructions in speech», in: Bolly, Catherine / Degand, Liesbeth (eds.): *Text-Structuring. Across the line of speech and writing variation*, Louvain-la-Neuve: Presses Universitaires de Louvain, vol. 2, 17–31.
- / Bach, Carme (2007): «Contrasting the form and use of reformulation markers», *Discourse Studies* 9:2, 149–175.
- Degand, Liesbeth / Sanders, Ted (2002): «The impact of relational markers on expository text comprehension in L1 and L2», *Reading and Writing: An Interdisciplinary Journal* 15, 739–757.
- Fetzer, Anita (2007): «Reformulation and common grounds», in Fetzer / Fischer (eds.), 159–181.
- / Fischer, Kerstin (2007): «Introduction», in Fetzer / Fischer (eds.), 1–13.
- / — (eds.): *Lexical markers of common grounds*, Amsterdam: Elsevier
- Fischer, Kerstin (ed.) (2006): *Approaches to discourse particles*, Amsterdam: Elsevier.
- Halliday, M.A.K. / Ruqaya Hasan (1976): *Cohesion in English*, London: Longman.
- Hempel, Susanne / Degand, Liesbeth (2008): «Sequencers in different text genres: Academic writing, journalese and fiction», *Journal of Pragmatics* 40:4, 676–693.
- Hyland, Ken (2005): *Metadiscourse*, London: Continuum.
- / Tse, Polly (2004): «Metadiscourse in academic writing: A reappraisal», *Applied Linguistics* 25:2, 156–177.
- Jucker, Andreas H. / Ziv, Yael (eds.) (1998): *Discourse Markers. Descriptions and Theory*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Lejeune, Pierre / Mendes, Amália / Martins, Nuno (2016): «Some considerations on the use of main verbs to express rhetorical relations», in:

- Degand, Liesbeth / Dér, Csilla / Furkó, Péter / Webber Bonnie (eds.): *Conference Handbook of TextLink – Structuring Discourse in Multilingual Europe Second Action Conference*, Budapest: Debrecen University Press, 81–85.
- López Serena, Araceli / Margarita Borreguero Zuloaga (2010): «Los marcadores del discurso y la variación lengua hablada vs. lengua escrita», in Loureda Lamas / Acín Villa (eds.), 415–496.
- Loureda Lamas, Óscar / Acín Villa, Esperanza (eds.) (2010): *Los estudios sobre marcadores del discurso en español, hoy*, Madrid: Arco/Libros.
- Marín, M. Josep / Ribera, Josep E. (en premsa): «Construccions encapsuladores en el debat parlamentari: de la referència a la connexió», *Caplletra* 64 (Primavera, 2018).
- Mestre, Martí / Cuenca, M. Josep (2016): «Use of connectives and argumentation in Catalan parliamentary debate», in: Fernández-Villanueva, Marta / Jungbluth, Konstanze (eds.): *Beyond language boundaries: multimodal use in multilingual contexts*, Berlin: De Gruyter, 132–148.
- Prasad, Rashmi / Dinesh, Nikhil / Lee, Alan / Miltsakaki, Eleni / Robaldo, Livio / Joshi, Aravind / Webber, Bonnie (2008): «The Penn Discourse TreeBank 2.0.», in: *Proceedings of LREC, June 2008, Marrakech, Morocco*, 2961–2968.
- Prasad, Rashmi / Joshi, Aravind / Webber, Bonnie (2010): «Realization of discourse relations by other means: alternative lexicalizations», in: *Coling 2010, Poster volume, Beijing, August 2010*, 1023–1031.
- Ribera, Josep E. (2016): «Encapsulació i estructura informativa en el debat parlamentari. Una anàlisi contrastiva (català-espanyol-anglès)», *Studia Romanica Posnaniensia* 43:2, 29–50.
- Robles i Sabater, Ferran (2016): «Metadiskurs und Phraseologie: phrasale Formulierungsmarker im Deutschen und Katalanischen», *Zeitschrift für Katalanistik* 29, 59–79.

■ Corpus

- [DI] *Debat d'Investidura: Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*. X Legislatura, Sèrie P núm. 3. Primer període. Debat del programa i votació d'investidura del diputat Artur Mas i Gavarró, candidat proposat a la presidència de la Generalitat de Catalunya (tram. 201-00001/10).

Transcripció: <<http://www.parlament.cat/activitat/dspcp/10p002.pdf>>, <<http://www.parlament.cat/activitat/dspcp/10p003.pdf>>.

Video: <http://www.parlament.cat/web/actualitat/canal-parlament/sequencia?p_cp1=6529246>, <http://www.parlament.cat/web/actualitat/canal-parlament/activitat/plens?p_cp20=6>. Accés: 01/03/2013.

[DS] *Debat sobre la declaració de sobirania i el dret a decidir. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*. X Legislatura, Sèrie P núm. 4. Segon període, sessió 3.1. (continuació). Proposta de resolució d'aprovació de la declaració de sobirania i del dret a decidir del poble de Catalunya (trams. 250-00060/10); Proposta de resolució sobre el dret a decidir i la reforma de la Constitució (tram. 250- 00062/10); Proposta de resolució de declaració sobre la sobirania i el dret a decidir del poble de Catalunya (tram. 250-00059/10); Proposta de resolució de declaració de sobirania del poble català (tram. 250-00058/10).

Transcripció: <<http://www.parlament.cat/activitat/dspcp/10p004.pdf>>.

Video: <http://www.parlament.cat/web/actualitat/canalparlament/sequencia/videos?p_cp1=6531956/p_cp3=6532802>. Accés: 01/03/2013.

- Maria Josep Cuenca, Universitat de València, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana/ Departament de Filologia Catalana / Institut d'Estudis Catalans, Avda. Blasco Ibáñez, 32, E-46010 València, <maria.j.cuenca@uv.es>.